

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Методологія та організація наукових досліджень

Розробник: Макаренко Петро Миколайович, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

Полтава 2023 р.

Опис навчальної дисципліни та інформації про розробника

Назва дисципліни	Методологія та організація наукових досліджень
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Обов'язкова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Контактні дані розробника	<i>Викладач:</i> Макаренко Петро, доктор економічних наук, професор <i>Контакти:</i> ауд. 475, навчальний корпус № 4, e-mail: petro.makarenko@pdaa.edu.u тел. (0532)56-98-24, https://www.pdau.edu.ua/people/makarenko-petro-mykolayovych
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Спеціальність Освітня програма	051 Економіка <i>ОПП Економіка місцевого розвитку</i>
Попередні умови для вивчення дисципліни	Мікроекономіка, Макроекономіка, Економіка підприємства, Міжнародні економічні відносини

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти компетентності пов'язані з плануванням і організацією проведення наукових досліджень та поглибленням знань і вмінь у сфері теорії, методології, методів та прийомів ведення науково-дослідницької роботи.

Основні завдання навчальної дисципліни: поглибити знання студентів з теорії, методології, методики та організаційних засад науково-дослідницької діяльності; сформувати у магістрів навички самостійного проведення наукового пошуку та знання методології дослідження необхідних для написання наукової кваліфікаційної роботи; сформувати у студентів вміння користуватись поряд із загальнонауковими і спеціальними методами, емпіричними дослідженнями соціально-економічного характеру; формувати у студентів дослідницьке вміння при роботі з науковою літературою, підручниками, виданнями, іншими джерелами інформації.

Компетентності для здобувачів вищої освіти:

загальні:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

фахові:

ЗК 9. Здатність обґрунтовувати дії та рішення в мінливому економічному середовищі.

Визначені ПДАУ:

ЗК 9. Здатність обґрунтовувати дії та рішення в мінливому економічному середовищі.

спеціальні (фахові):

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК 4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК 5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК 6. Здатність формувати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК 9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

Програмні результати навчання:

- визначені стандартом вищої освіти:

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

Методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- за джерелом знань:

МН 1 – словесні методи: лекція; розповідь-пояснення;

МН 2 – наочні методи: демонстрування; спостереження;

МН 3 – практичні методи: практичні роботи, робота з навчально-методичною літературою: підготовка реферату (доповіді);

- за ступенем керівництва:

МНСР 1 – методи самостійної роботи вдома: усні та письмові домашні завдання; завдання самостійної роботи;

МНСР 2 – робота під керівництвом викладача: самостійна робота; розв'язування задач; виконання практичних завдань.

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

МСМ 1 – методи формування пізнавальних інтересів: навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації;

МСМ 2 – методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності: роз'яснення мети навчального предмета; оперативний контроль; вказування на недоліки, зауваження

Інноваційні методи навчання:

МНІ 3 – інтерактивні методи: дискусії, диспути; мозковий штурм

МНІ 4 – комп'ютерні і мультимедійні методи – дистанційне навчання

Програма та структура навчальної дисципліни

Тема 1. Наука і наукові дослідження: сутність, характеристика, зміст, організація та інформаційна база.

Предмет і сутність науки та її головна функція. Процес наукового дослідження та його характеристика. Стадії наукових досліджень. Організація наукового дослідження – сутність та основні етапи. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Інформаційна база наукових досліджень. Роль інформації. Класифікація наукових документів. Принципи збору інформаційного матеріалу.

Тема 2. Методологія і загальні методи наукових досліджень

Місце теорії у наукових дослідженнях. Методологія і методи наукового пізнання. Принципи наукової методології. Основні групи загальних методів. Правила аргументації. Логічні закони і правила.

Тема 3. Методи емпіричного дослідження та збору початкових (вихідних) даних. Методи спостереження. Характеристика соціологічного дослідження: сутність, функції, види, етапи. Етичні питання соціологічного дослідження. Програмування соціологічного дослідження. Методи соціологічного дослідження. Вимірювання соціальних явищ і процесів. Методи опитування. Вимоги до анкети. Тестові процедури. Інтерв'ювання і фокус-групи. Аналіз, узагальнення та використання результатів соціологічного дослідження

Тема 4. Конкретно-наукові методи, методичні прийоми та процедури у наукових дослідженнях.

Методи групування. Таблично-графічні методи. Класифікація методів економічного аналізу. Методи інформаційно-логічного аналізу: порівняння, відносних та середніх величин. Методи детермінованого (функціонального . факторного аналізу). Методи стохастичного (кореляційного) факторного аналізу. Методи прогнозування. Евристичні методи.

Тема 5. Систематизація результатів наукового дослідження. Види систематизації результатів досліджень та їх зміст. Бібліографічний опис джерел використаних у наукових дослідженнях. Звіт про науково-дослідницьку роботу, його зміст і методика складання.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти 051 Екон мд 2023[1]ЕМРв.н.

Назва тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання 051 Екон мд 2023[1]ЕМРв.н.			
	усього	у тому числі		
лекції		практичні (семінарські)	самостійна робота	
Тема 1. Наука і наукові дослідження: сутність, характеристика, зміст, організація та інформаційна база	15	2	1	12
Тема 2. Методологія і загальні методи наукових досліджень	15	2	1	12
Тема 3. Методи емпіричного дослідження та збору початкових (вихідних) даних	27	8	7	12
Тема 4. Конкретно-наукові методи, методичні прийоми та процедури у наукових дослідженнях	18	2	4	12
Тема 5. Систематизація результатів наукового дослідження	15	2	1	12
Усього годин за курс навчання	90	16	14	60
Підсумковий контроль	залік			

**Оцінювання результатів навчання:
Форми контролю результатів навчання**

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства спеціальності 051 Екон_мд_2023[1]ЕМРв.н.

Програмні результати навчання	Виконання практичних завдань	Розв'язування тестів	Виконання самостійної роботи		Разом
			розрахункових завдань	підготовка реферату, тез, формування глосарію	
ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.	18	2	3	2	25
ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.	22	3	4	2	31
ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.	13	2	2	2	19
ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.	17	3	3	2	25
Разом	70	10	12	8	100

Шкала та критерії оцінювання успішності здобувачів вищої освіти із навчальної дисципліни ґрунтуються на «Положенні про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в ПДАУ».

При виконанні вправ на практичних заняттях нараховуються:

0 балів – потрібне повторне виконання вправи;

6 балів – здобувач правильно вирішив половину завдань та демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання. В цілому володіє навчальним матеріалом, але не може чітко орієнтуватись при поясненні ходу виконання завдання;

8 балів – здобувач правильно вирішив усі завдання, але допустив помилки, неточності в розрахунках. Не аргументовано виклав висновки. Демонструє досягнення більшої частини запланованих результатів навчання. Може пояснити хід виконання завдання;

10 балів – здобувач правильно вирішив усі завдання. В повному обсязі володіє методом чи методикою виконання завдання. Аргументовано подав висновки до виконаного завдання. Може пояснити зміст практичного завдання. Вміє використовувати здобуті знання у власних дисертаційних дослідженнях. Демонструє повне досягнення запланованих результатів навчання.

Оцінка заданої кількості тестових завдань здійснюється при правильних відповідях на 98-100 % завдань – 10 балів; на 95-97 % завдань – 9 балів; на 90-94 % завдань – 8 балів; на 80-89 % завдань – 7 балів; на 79 і менше % – 0 балів;.

При виконанні розрахункових завдань самостійної роботи нарахування балів по кожній темі наступне:

0 балів – потрібне нове виконання;

2 бали – здобувач виконав половину завдань. Рішення мають суттєві помилки і неточності в методиці і розрахунках. Демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання.

3 бали – здобувач виконав половину завдань. Рішення мають суттєві помилки і неточності в методиці і розрахунках. Демонструє досягнення більшої частини запланованих програмних результатів навчання.

4 бали – здобувач виконав усі завдання самостійної роботи. В повному обсязі володіє матеріалом. Виконані завдання без помилок і неточностей. Демонструє досягнення запланованих програмних результатів навчання.

Підготовка реферату, презентації (0-4 бали):

0 балів – здобувач не підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання: тема реферату не розкрита, список використаної літератури містить менше 3 наукових джерел, оформлення документу здійснено з критичними порушеннями, презентація відсутня, здобувач відмовляється від захисту;

2 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на мінімально необхідному рівні: тема реферату розкрита правильно, але з порушеннями вимог щодо повноти та логіки викладу матеріалу; список використаної літератури містить менше 4-5 найменувань навчальної літератури, в оформленні документу наявні некритичні порушення, презентація відсутня, або не висвітлює предмет аналізу у повному обсязі, при захисті реферату здобувач не повною мірою володіє матеріалом за темою;

3 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на рівні, що перевищує мінімально необхідний: проблема, яка розглядається в рефераті викладена повно, послідовно, логічно; список джерел інформації містить 4-5 найменувань (зазначені видання як навчальної літератури, так і наукової; зокрема, найновіші публікації провідних вітчизняних та іноземних науковців); оформлення документу відповідає стандарту, презентація наявна і висвітлює досліджувану тему, але має вади недостатньої конкретизації матеріалу, при захисті здобувач мірою володіє матеріалом за темою реферату;

4 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на рівні, що перевищує мінімально необхідний: проблема, яка розглядається в рефераті викладена повно, послідовно, логічно; список джерел інформації містить 4-5 найменувань (зазначені видання як навчальної літератури, так і наукової; зокрема, найновіші публікації провідних вітчизняних та іноземних науковців); оформлення документа відповідає стандарту, презентація наявна і висвітлює досліджувану тему, здобувач при захисті реферату демонструє повне засвоєння матеріалу.

Нарахування балів з навчальної дисципліни за формою контролю – залік здобувач вищої освіти здійснює за результатами виконання аудиторних і самостійних завдань (10.1). мінімальний пороговий рівень оцінки зараховано за підсумками виконаних робіт в семестрі має складати 60 балів. Максимальний – 100 балів.

В розрізі програмних результатів (ПРН) здійснюються наступні форми контролю:

- на рівні семестрового контролю та проведення заліку

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачами вищої освіти мінімальних порогових оцінок за кожним програмним результатом навчання. Мінімальний пороговий рівень оцінки за кожним програмним результатом навчання не може бути нижчим за 60 % від підсумку максимально можливої кількості балів.

Підсумок мінімальної кількості балів за всіма поточними формами контролю повинен бути достатнім для досягнення рівня вищої межі незадовільного навчання (59 балів).

Схеми нарахування балів з навчальної дисципліни

В таблиці наведена максимальна кількість балів із кожної теми та усіх видів робіт, що їх здійснюють здобувачі вищої освіти. При цьому сумарна оцінка становить 100 балів. Успішна здача здобувачем заліку оцінюється від 60 до 100 балів за поточним контролем виконання практичних завдань та самостійної роботи, тобто розв'язування розрахункових завдань, написання рефератів, тез чи формування глосарію.

Схеми нарахування балів з навчальної дисципліни (форма контролю залік)

Найменування тем	Форми контролю навчання				Разом
	Виконання практичних завдань	Тестування	Виконання самостійної роботи		
			розрахункових завдань	підготовка реферату, тез, формування глосарію	
Тема 1. Наука і наукові дослідження: сутність, характеристика, зміст, організація та інформаційна база				4	4

Тема 2. Методологія і загальні методи наукових досліджень				4	4
Тема 3. Методи емпіричного дослідження та збору початкових (вихідних) даних	40		4		44
Тема 4. Конкретно-наукові методи, методичні прийоми та процедури у наукових дослідженнях	30		4		34
Тема 5. Систематизація результатів наукового дослідження		10	4		14
Разом	70	10	12	8	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 90 год.

Кількість кредитів – 3,0.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни:

Підсумковою формою контролю є залік, який виставляється на останньому семінарському занятті. Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 4,9, були недопущені, або не з'явилися на останнє семінарське заняття, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначаються Положенням ПДАУ.

Відвідування занять є важливою складовою навчання та є обов'язковим. Пропуски практичних і семінарських занять відпрацьовуються за графіком консультацій викладача, при цьому оцінка не виставляється, а нб – округляється.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Гуроров О. І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2017. 272 с.
2. Дегтярьов А. В., Кокодій М.Г., Маслов В. О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. 78 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2018. 205 с. URL : <http://mmirl.edu.ua/bibl/lib/ebooks>
4. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
5. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. 2-ге вид. К. : Алерта, 2019. 492 с.
6. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навчальний посібник для студентів ВНЗ. К : ЦУЛ, 2007. 254 с.
7. Стаченко Д. М. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник для студентів

вищих навчальних закладів, реком. МОН. К. : ЦУЛ. 317 с.

8. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с.

9. Щербак Т. І., Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

10. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень і викладання облікових дисциплін: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Облік і оподаткування». Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 174 с.

11. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.

12. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень [текст]: навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2014. 142 с.

13. Галян О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 26 с.

14. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.

15. Данильян О. Г., Дзюбань О. П., Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків : Право, 2017. 448 с.

Допоміжні

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VI-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. № 37-38, ст. 2004 (зі змінами і доповненнями).

2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 №1602-111-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. № 25 С. 195.

3. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.93. № 3323-XII-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 2003. №33, С. 345; №30, С. 247.

4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 01.12.98. №284-XIV-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 1999. №2-3. С. 20.

5. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2002 №2623-111-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 2002. №48. С. 253.

6. Про концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України : Постанова ВР України від 13.07.99 №916-XIV-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 1999. № 37. С. 336.

7. Актуальні питання методології та практики науково-технічної політики : монографія. [за ред. Б. А. Малицького]. Київ : УкрІНТЕІ, 2001. 201с.

8. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: підручник. Київ : АБУ, 2002. 480с.

9. Єрмаков О. Ю., Погріщук Г. Б., Чорнодон В. І. Основи методології наукових економічних досліджень : навч. посіб. Тернопіль : «Підручники і посібники», 2010. 290 с.

10. Клименко М. О., Фещенко В. П., Вознюк Н. М. Основи та методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2010. 351 с.

11. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 415 с.

12. Наринян А.Р., Поздеев В.А. Основы научных исследований : учебн. пособ. Киев : 2002. 110 с.

13. Дудченко А. А., Дудченко Я. А., Примак Т. А. Основы научных исследований: учеб. пособ. Киев : Т-во «Знання», КОО, 2000. 114 с.

14. Методологические вопросы науковедения: учебн. пособ. [под ред. В. И. Оноприенко]. Киев : УкрІНТЕІ, 2001. 323 с.

15. Кушнаренок Н. М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Вікар, (Вища освіта XXI століття). 2003. 328 с.

16. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень:

підручник. Київ : Знання, 2007. 270 с.

17. Свердан М. М., Свердан М. Р. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.

18. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: підруч. Київ : Знання, 2007. 317 с.

19. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. <http://www.rada.kiev.ua>. – веб-сторінка Верховної Ради України.

3. <http://www.gov.ua> – веб-сторінка Кабінету Міністрів України.

4. <http://www.minagro.kiev.ua>. – веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України

5. <http://www.me.gov.ua/kaznach./plsql/kaza.a10> – веб-сторінка Головного управління державного казначейства України.

6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – веб-сторінка Державного комітету статистики України.